

Terhes örökség

Rendszerváltozás egy pénzügypolitikus
szemével

Botos Katalin
PPKE

2015. nov. 12

Mit akartunk 1990-ben?

- Szociális piacgazdaságot. Hát, nem úgy sikerült. Súlyos örökséget hoztunk magunkkal.
 - Kérdés: lehetett volna-e másképp? Mit hibáztunk el?
 - Lemondtunk a KGST piacokról?
 - Mindenáron fizetni akartuk az adósságot?
- (Patai, Parragh, Lentner)

Botorul felrúgtuk?

- Ideológiai rossz hozzáállásból nem akartunk a Szovjetunióval kereskedni? Helytelen gazdaságpolitikát követtünk?
- **Nem:** egyszerűen nem volt forrásunk a vevőnk meghitelezésére. Az IMF nem engedett a közpénzügyi egyensúlyból, s mi nem rendelkezünk tőkével. A szovjetek pedig nem tudtak fizetni. (Martonyi)Tanulságos , hogy *miért...*

Rabár: 1991

idézet

„Az történt ugyanis, hogy a KGST összeomlás /.../ olyan mértékben felgyorsult, ami egyszerűen abszurd helyzetbe hozta az országot. Ez nemcsak abban nyilvánult meg, hogy átmenetileg az olajszállításokat öthat napra leállították, hanem abban is, hogy az összes eddigi szerződéses kötelezettségeket szinte semmisnek tekintették./.../ Hétszázmillió dolláros kötelezettségük van, amelyben egyszer már megállapodtunk- még az előző kormány-, hogy ezt a szovjet fél teljesíteni fogja. Ez egy milliárdra emelkedett az idén./.../ Az egy milliárdhoz való hozzájutásunk enyhén szólva kétséges. *Ez az összeg nagyságrendjét tekintve annyi, amennyit most a Nemzetközi Valutaalappal, mint folyó fizetési mérleg hiányt,- úgy tűnik-, el tudunk fogadtatni.”*...(

Kegyelmi pillanat: elmulasztottuk?

- Az adósságok nem-fizetésének kinyilvánítását 1990-ben- egyesek szerint- meg lehetett volna tenni.(Bíró, Pozsgai, Szűrös)
- Sajnos, **nem**, de miért?
 - az IMF ragaszkodott hozzá,
 - a hitelezők ragaszkodtak az IMF-hez,
 - mi meg képtelenek voltunk import-előfinanszírozás nélkül termelni

Rabár, 1992

- Idézet:„.... *Magyarország számottevő külső forrásra nem támaszkodhat a liberalizációs és stabilizációs politikájának a végrehajtásához, sem adományok, sem adósságkönnyítés formájában.* Aki figyelemmel kíséri a fejlett országok politikáját és áldozatkészségét, az sejti, aki pedig részt vett konkrét tárgyalás-sorozatokon, az tudja, hogy ez több, mint feltételezés: *ez egyszerű tény*” (Rabár, 2002, 170.o) (Kiemelés tőlem).,

1990 után...

- Később se lehetett volna tenni mégis valamit?
De igen. Volt egy világbankos javaslat. A kormány azonban nem vágott bele.
- 1994 után , a privatizáció jó részét adósságcsökkentésre fordítottuk. A liberálisok ragaszkodtak hozzá (Horn Gyula kérdése...)
- Ezek valóban a mi kormányzataink hibái. Később is elmaradt az intézmény-építés.

Újratermelődő államadósság

- Miért termelődik újra? A nagy rendszerek reformja elmaradt...
- Mit értenek általában a nagy rendszerek reformján? Megszorításokat, a költségvetésből való „kiprivatizálást”.
- Miért volt ez gyakorlatilag lehetetlen? Két ok: a szavazatszerzés miatti rövidlátó politika, és - ami még fontosabb- a tovább élő alacsony bérek...

Bér-ár reform

- Lehetett volna valamit tenni? Akkor?
- Igen: bér-ár reformot, amíg állami tulajdonban voltak a vállalatok. Rabár ezt javasolta. Miért nem tették meg? A liberális nézetek túlsúlya miatt, az akkori közgazdász elitben. (Magukra maradtak a pénzügyminiszter és politikai államtitkára...)
- Liberálisok indoka: Nem lehet, mert versenyképtelenné válnánk! **De.... Az árak felkúsztak a z EU szintre! A bérek viszont nem...**

Bér-és járulékreform

- **Meg lehetett volna csinálni a bérreformot, ha a járulékokat egyidejűleg csökkentik.** Így nem lett volna se mikro-, se makroszinten rosszabb a helyzet, mint amilyen volt. De a további időszakokra nem az alacsony béreket örökítettük volna. S a külföldi tőkének nem olcsójánosok lettünk volna...
- Később a járulékot valóban csökkentették a versenyképesség növelése érdekében, de a béremelés elmaradt.

Rabár:

- Idézet: „A magyar munkabér abszurd módon alacsony. Ez nemcsak azért van így, amit általában emlegetni szoktak, hogy tudniillik *a magyar munka termelékenysége és a külföldi termelékenysége közti különbség* okozza ezt az elmaradást, hanem azért is, mert *a magyar munkabérbe a legelemibb szükségletek sincsenek belekalkulálva*”.(Rabár, 2002 103-104 .o) (Kiemelés tőlem.) Ma: bér az EU – átlag 40%-a, a termelékenység 70%-a

Szembenézés elmulasztva

- A viszonylagos jólét őrzése 2002-2010 közt további eladósodást generált. Ezért 2010 után, az EU egyensúlyi követelményei miatt, **a pénzt onnan vonták ki, ahonnan tudták:** a TB-ből, s a /felső/oktatásból. Tarthatatlan helyzet keletkezett az egészségügyben. Az alacsony bérű lakosságra ráterhelődik az egészségügy finanszírozásának *teljes súlya*. A nyugdíjhelyzet is rövidesen kritikus lesz.

Kinövekedjük?

- A szűk vásárlóerő miatt a belső piacra alapozott fejlődés nehézkes. A külpiacon is eladható szolgáltatás – ami a kitörés útja- az **oktatás** fejlesztése nélkül nem lehetséges.
- A kivándorlás felveti, hogy hogyan térül meg az emberi tőkébe való beruházásunk?
- Ma a túlélésre játszunk. Az EU-s szabályok és források függvényei vagyunk. *Gúzsba kötve táncolunk*